

Tahsin BAŞSARI

Lao Tse:

Lao Tse, Taoizm'in kurucusu olarak kabul edilir.

Her şeyin kökeni TAO' ya dayanır.

Her şey Tao'dan çıkar ve ona geri döner.

Tao, bu hâliyle tüm değişimlerin içinde değişmeden kalandır.

Tahsin BAŞSARI

Herakleitos:

Herakleitos'a göre "arkhe" ateştir.

Ateş, ölçüsü değişse de değişimin temelinde bulunur.

Ateş, oluşumu sağlar. Bu durum sürekli dir yani her şey sürekli bir değişim içindedir.

Her şey karşıtıyla vardır ve kaçınılmaz olarak karşıtına dönüşecektir.

Değişimin maddesi ateş, ilkesi logostur.
Logos ölçüdür, akıldır.

Ancak bu aklın her şeyi yeniden başlatmanın dışında belirli bir amacı yoktur.

Tahsin BAŞSARI

Herakleitos; değişim ve oluşa yönelik düşünceleriyle günümüze kadar birçok filozofu etkilemiş ve etkilemeye de devam etmektedir.

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

Parmenides:

Varlığın değişimi ve bilgisi üzerine fikirler öne sürmüştür.

Felsefe tarihinin ilk büyük karşıtlığının tarafı olan Parmenides, Herakleitos'un düşüncelerinin tam tersini dile getirmektedir.

Tahsin BAŞSARI

Parmenides, düşüncesinin merkezine “Varlık vardır, yokluk yoktur.” ilkesini temel almıştır.

Ona göre varlık; ezelî-ebedî, bölünemez, boşluk içermeyen ve hareketsiz olandır.

Varlık aldatıcı olarak, çokluk olarak görünse de asıl olarak varlık bir olandır.

Tahsin BAŞSARI

Parmenides'e göre değişim, bir şeyin o şey olmaktan çıkıp başka bir şey olmasıdır. Yani bir şey varken yok olmaktadır.

Yokluk olmadığından yok olmak da mümkün değildir.

O hâlde değişim duyusal bir yanılgıdır. Varlığın değiştğini düşünmek mantıksal bir hatayla çelişkiye düşmektir.

Düşünce var olanların bilgisine sahiptir,
yokluk olmadığından yokluğun bilgisi de
olamaz.

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

SOKRATES VE SOFİSTLERİN BİLGİ VE AHLAK ANLAYIŞLARI :

MÖ 6-MS 2. yüzyıl felsefesinde doğa filozoflarından sonra insanın merkeze alındığı felsefi düşünceler tartışılmaya başlanmıştır.

Bu tartışmaların bir tarafı Sofistler diğer tarafı ise Sokrates'tir. Sofistler; para karşılığı ders veren, bir konuda uzmanlaşmış bilgili kişilerdir

Tahsin BAŞSARI

Bu kişiler özellikle konuşma sanatında (hitabet) ve siyasette eğitim vermişlerdir.

Sofistler, bilgide kesinliğin olmadığını bu yüzden kesin bilgi arayışının da doğru olmadığını savunmuşlardır.

Sokrates ise kesin bilginin var olduğunu ve ahlaki bilgilerin de bu türden bilgiler olduğunu savunmuştur.

Tahsin BAŞSARI

1)Sofistler:

Protagoras ve Gorgias başta olmak üzere Sofistlere göre insan duyular yoluyla edinilen bilgilerde algı yanılması yaşar.

Bilgi edinme sürecinde duyuların kullanılması, elde edinilen bilginin hatalı olma ihtimalini doğurur.

Dolayısıyla onlara göre her zaman geçerli olan kesin bir bilgi yoktur.

Tahsin BAŞSARI

Çünkü bilgi, kişiden kişiye değişen göreceli bir niteliğe sahiptir.

Felsefede bu bakış açısı rölativizm (görecelik) olarak adlandırılır.

Protagoras, “İnsan her şeyin ölçüsüdür.”

Gorgias, “Hiçbir şey yoktur, olsa da bilemeyiz, bilsek de aktaramayız.”

Tahsin BAŞSARI

Sofistler, bilgi görüşlerinde olduğu gibi ahlak görüşlerinde de göreceliği temele alırlar.

İyi ve kötünün insanın kendinde anlam kazandığını ileri sürerler.

Onlara göre herkesin uymak zorunda olduğu ahlaki bir yasa, insanın bu göreceli algısından dolayı mümkün değildir.

Tahsin BAŞSARI

2) Sokrates:

“Sorgulanmamış yaşam, yaşamaya değmez.”
diyerek hayatın sorgulanmasına dikkat çeken
Sokrates, soru sorma ve fikir tartışmalarını
felsefesinin yöntemi olarak gören filozoftur.

Sokrates, düşüncelerinden dolayı yargılanmış
ve idama mahkum edilmiştir

Sokrates, Sofistlerin doğru bilginin mümkün olamayacağına yönelik düşüncelerini eleştirir.

Sokrates'e göre ahlaki doğrular vardır ve bunlar Sofistlerin dediği gibi göreceli değildir.

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

Sokrates'in görüşlerinin ana teması şudur: Bilgi; ahlaklı ve erdemli olmayı getirir, kişinin bilgisizliği ise ahlaktan yoksun davranışlar göstermesine neden olur.

Ona göre kimse bilerek kötülük yapmaz.

İnsan, özü itibarıyla iyidir. Kötülük, onun bilgisizliğinden kaynaklanır.

Sokrates, geliştirmiş olduğu tartışma yöntemiyle insanlarda doğuştan var olduğunu düşündüğü bilgileri ortaya çıkarmaya çalışır.

İlk önce kendisinin hiçbir şey bilmediğini dile getirerek (ironi), örneğin onlara “Cesaret nedir?” gibi sorulardan birini yönelterek tartışmayı başlatır.

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

Onların görüşlerinden hareketle de başka sorular sorarak kendi cevaplarını gözden geçirmelerini sağlar.

Tartışma boyunca karşı tarafın fikirlerinin güçsüzlüğünü ortaya çıkarır.

Konuşulan konuyla ilgili doğuştan var olan bilgilerin hatırlanmasına imkân verir.

Doğru bilgi bir anlamda kişinin akıl yürütmeleri ile doğurtulur.

Tahsin BAŞSARI

PLATON VE ARİSTOTELES'İN VARLIK, BİLGİ VE DEĞER ANLAYIŞLARI

Felsefe tarihinin önde gelen filozoflarından Platon ve Aristoteles'i çağın diğer filozoflarından ayıran temel fark, felsefenin bütün alanlarına yönelik görüşleri belli bir sistemde sunmalarıdır.

Bütüncül felsefelerinden dolayı felsefe tarihinin ilk sistem filozofları olarak nitelendirilirler.

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

1)Platon:

Platon, yalnız MÖ 6-MS 2. yüzyıl boyunca değil tüm zamanların en önemli filozoflarından biri olarak kabul edilmektedir.

Kimilerine göre felsefenin bütün tartışma başlıklarını açmış, kimilerine göre ise kendinden önceki düşünürlerin (özellikle Herakleitos, Parmenides, Protagoras ve Sokrates) fikirlerini sentezlemiştir.

Tahsin BAŞSARI

Platon'un felsefe tarihinin ilk sistemli filozofu olması; siyasetten sanata, dinden eğitime bütün alanlarda kendi felsefesi içinde tutarlı ve bütünlükçü görüşler ortaya koymasındandır.

Platon felsefesi üzerine çalışma yapan birçok araştırmacı, Platon'u felsefeye yönlendiren adımın siyaset olduğunu düşünmektedir. Hocası **Sokrates**'e yaşadığı toplumun idam hükmünü vermesi onu bu arayışa itmiştir.

Tahsin BAŞSARI

Herkes için geçerli doğrulukla ilgili değişmez bir gerçeklik arayışına giren Platon, bütün felsefesinin temelini oluşturacak fikri ortaya atacaktır.

Bu değişmez gerçeklik alanı, **idealar dünyası**dır. Platon'un gerçekliğe yönelik düşünceleri idealar kuramı olarak ifade edilmiştir.

Tahsin BAŞSARI

a)Platon'un Varlık Anlayışı

Platon, varlığın değişimini kabul ve reddeden düşüncelerden yola çıkarak “idealar kuramı” olarak isimlendirilen varlık anlayışını oluşturmuştur.

Platon'a göre **gerçek varlık**, değişmeden kalabilen olmalıdır; aksi hâlde bilgisine ulaşamaz. Platon'un varlık anlayışının temelinde akılla kavranabilen, değişmeyen, kendi kendinin nedeni olan gerçek varlıklar, idealar vardır.

Tahsin BAŞSARI

idealar duyusal dünyanın dışındadır.

Duyusal alana bağlı olan varlıklar ise idealardan pay alarak var olan fenomenlerdir.

Bu varlıklar, ideaların yani gerçeğin birer kopyasıdır. **Burda kaldık**

Tahsin BAŞSARI

Platon'un Bilgi Anlayışı Platon, bilgi anlayışını oluştururken varlık anlayışından yola çıkar.

Gerçek varlığın yani ideanın bilgisiyle sadece bir yansıma olan fenomenlerin bilgisini ayırmıştır.

İdeaların bilgisi, idealar dünyasından akıl yoluyla edinilir.

Tahsin BAŞSARI

Platon'a göre ideaların bilgisi doğuştan zihinde hazır bulunur.

Platon, bu bilgilere **episteme** demektedir.

Bu düşünceye ruhun ölümsüzlüğü fikriyle ulaşır.

Platon'a göre ruh ölümsüzdür.

Tahsin BAŞSARI

Platon'un bilgi anlayışında fenomenlere yönelik bilgiler, gerçek bilgi olarak kabul edilmez.

Fenomenler, insanda sadece **sanı(doxa)** ve tahminler oluşturur.

O halde; **epistmeye** akılla **sanı(doxa)** ya ise deneyimle yani görünür evrenin bilgisiyle ulaşılabilir.

Tahsin BAŞSARI

Platon'un Değer Anlayışı

Platon'un etik, siyaset ve sanat anlayışları; bilgi anlayışında olduğu gibi varlık anlayışıyla şekillenir.

Platon'un gerçek varlıklar olarak nitelendirdiği ideaların en üstünde **iyi ideası** bulunur. Platon ahlak anlayışını bu doğrultuda oluşturur

Tahsin BAŞSARI

Platon'a göre ahlakın kaynağı mutluluktur ve mutluluğa iyi ideasına ulaşmaya çalışmakla varılır.

İyi ideasına ulaşmak için onun bilgisini ortaya çıkarmak; bunun içinse erdemli, adil ve doğru olmak gereklidir.

Platon'a göre devlet; insanların "iyi", "güzel" ve "doğru" bir hayat yaşamaları için ortaya çıkmıştır.

Tahsin BAŞSARI

Platon, devletin böylesi bir amacı gerçekleştirebilmesinin koşulu olarak yöneticilerin filozof olması gerektiğini söyler.

Ona göre ancak ve ancak filozoflar iyi ideasının bilgisine ulaşabilir.

Filozofların erdemi bilgeliktir. Filozofların bilgece yönetimi insanların mutlu olmasını sağlar.

Tahsin BAŞSARI

Platon, sanat anlayışını da varlık anlayışına göre kurar.

Ona göre sanat, gerçeğin soluk bir kopyası olan fenomenlerin birer kopyasını yapmaya koyulursa değersiz bir ürün ortaya çıkarır.

Bu hâliyle sanat, sadece yansımanın yansımasıdır.

Platon'a göre sanatçı, eserlerinde fenomenleri değil ideaları yansıtabildiğinde mükemmelliğe ulaşır.

2)Aristoteles:

Platon'un öğrencisi olan Aristoteles, bir diğer önemli sistem filozofudur.

Yapmış olduğu çalışmalarıyla felsefenin dışında birçok alana (bilim, sanat vb.) katkısı günümüze kadar sürmüştür.

Tahsin BAŞSARI

Özellikle 2-15. yüzyıl arasında Hristiyan ve İslam coğrafyalarındaki felsefelerin temelinde Aristoteles'in etkisi açık olarak görülür.

İslam filozofları tarafından "ilk öğretmen" (Muallim-i Evvel) olarak da isimlendirilendirilmiştir.

Tahsin BAŞSARI

Aristoteles'in Varlık Anlayışı

Aristoteles, varlıkların görünüşlerinin sürekli değiştiğini belirtir.

Değişime uğrayan şeyin yani maddelerin değişim süresince özlerini koruduğunu düşünür.

“Gerçek varlık nedir?” sorusuna hocası Platon'un görüşlerini eleştirerek cevap verir.

Tahsin BAŞSARI

Platon, gerçek varlığı fenomenlerden ayrı olarak düşünmüştür.

Aristoteles ise gerçek varlığın ayrı bir dünyada olmadığını düşünür ve Platon'dan farklı olarak maddelerin özünde bulunduğunu ileri sürer

Aristoteles'e göre varlıkların değişim içinde olması onların öz ya da tözlerinin değişmesini gerektirmez.

Tahsin BAŞSARI

Aristoteles, değişim problemini madde ile form arasında kurduğu ilişkiyle ele alır. Ona göre duyularla fark edilen her şey, form (biçim, İDEA) kazanmış maddelerdir.

Her varlık bir maddenin veya birden fazla maddenin birleşmesi sonucunda oluşmuş bir formdur.

Aynı zamanda kendinden oluşan başka bir formun da maddesidir.

(madde ve idea birlikte bulunur)

Salt madde ve **salt forum(idea)** birleşmesiyle görünür evren meydana gelmiştir.

Salt madde(kaotik madde): görünür hiçbir özelliği yoktur. Varlıkla yokluk arası bir unsur. başlangıcı ve sonu olmayan unsur. Evrende sınırsız olarak bulunur.

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

Aristoteles'e göre doğadaki her varlığın bir nedeni vardır. O, herhangi bir şeyin varlığını ve dünyadaki işlevini dört neden görüşüyle açıklar.

1.Maddi Neden: Bir şeyin kendisinden yapıldığı veya kendisinden meydana geldiği maddedir.

Alçıdan yapılmış bir vazonun maddi nedeni alçıdır

Tahsin BAŞSARI

2. Formel Neden: Bir şeyin biçimsel nedenidir. Alçının vazo görünüşünü alması formel nedendir.

3. Fail Neden: Hareket ettirici neden olarak da bilinen fail neden, maddenin biçim kazanmasını sağlayan nedendir. Alçının vazoya dönüşmesini sağlayan sanatçı, fail nedendir.

4.Ereksel Neden: Bir maddenin biçim kazanmasındaki amacını gösteren nedendir.

Vazonun bir demet çiçek için biçim almasının nedeni ereksel nedendir

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

Aristoteles'in Bilgi Anlayışı:

Bilmenin duyular ve akıl yürütme yoluyla gerçekleştiğini düşünür.

Aristoteles'e göre bilinen şey, duyuları etkileyen form almış maddelerdir.

İnsan, potansiyel olarak maddeleri algılar ve akıl yoluyla onların ne olduğunu anlar.

Tahsin BAŞSARI

Bir şeyin bilinmesi, onun nedenlerinin bilinmesidir.

Bilgi; ona göre doğru tümel önermelerle tikel önermeler arasında akıl yürütmeyele kurulur, ilgili olduğu nesneyle aynıdır ve onun nedenlerinin bilgisidir

Aristoteles'e göre bir şeyin ne olduğunu söylemek için o şeyi bir kavramla ilişkilendirmek gerekir.

“Bu, bir masadır.” dendiğinde karşılaşılan nesne, masa kavramıyla tanımlanmış olur.

Bu tanımlama zihinde var olan kategoriler aracılığıyla olanaklıdır

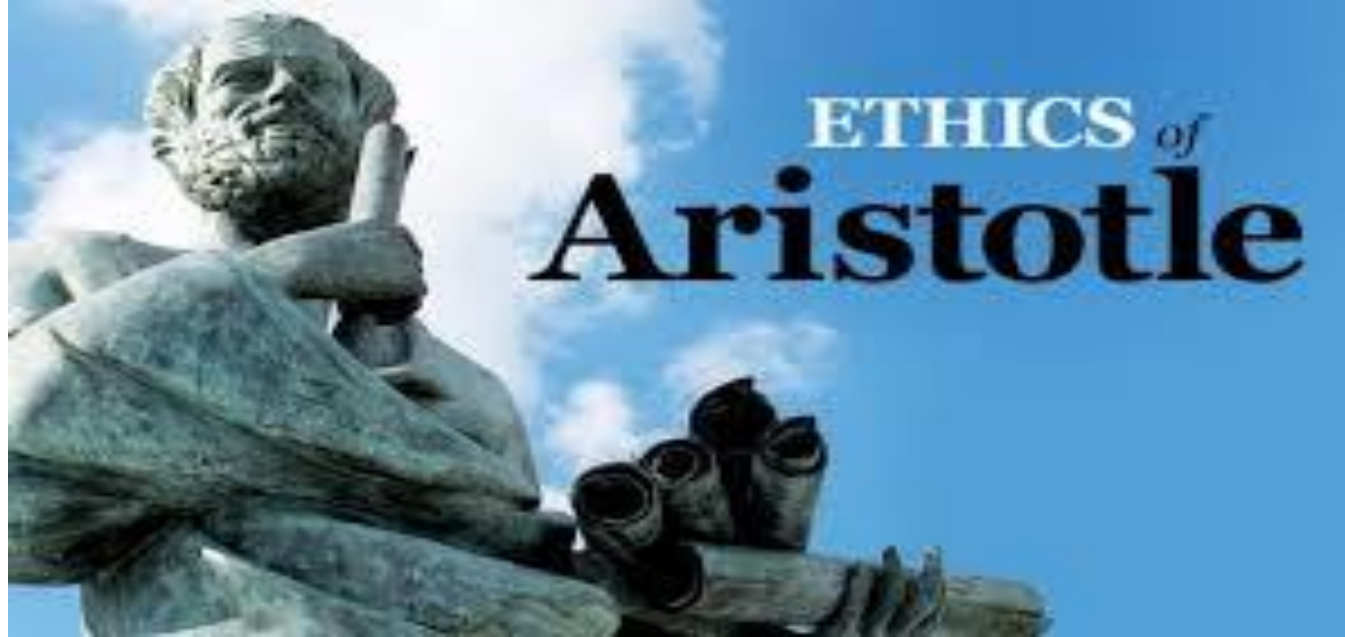
Tahsin BAŞSARI

Aristoteles'in Değer Anlayışı

Aristoteles'in ahlak görüşleri

“Nikomakhos'a Etik” adlı eserinde yer alır.

Tahsin BAŞSARI

Aristoteles, her eylemin iyiyi arzuladığını söyler ve bu iyinin ne olduğunu sorgular.

Her yapılan eylemin bir amacı olduğunu ve bunun iyi ile ilgili olduğunu belirtir.

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

Mutluluk, en güzel ve en hoş a gidendir.
Mutluluk, “Ruhun amacıdır.” ve bu amaca uygun davranış, erdeme uygun olan davranıştır.

Dolayısıyla Aristoteles’e göre erdemın araştırılması gerekir ve bu erdemler, insan ruhunun erdemleridir. İnsanın bir özelliği olarak erdemi görür.

Tahsin BAŞSARI

Aristoteles'e göre iki tür erdem vardır:
düşünce ve karakter.

Düşünce erdemi eğitimle, karakter erdemi de alışkanlıkla elde edilir.

Karakter erdemleri çevreyle oluşan erdemlerdir.

Aristoteles, insan eylemlerindeki aşırılık veya eksikliğin iyi olmadığını ve insanı mutsuz ettiğini belirtir.

Tahsin BAŞSARI

Ona göre erdemli olmak bu iki uç arasında orta yolu bulmaktır.

Erdemlilik eylemlerin aşırılığı ya da eksikliği nedeniyle bozular. Kişi, kendi iradesiyle orta yolu bulur. İnsanın erdemli olması buna bağlıdır.

Aristoteles'in görüşü günümüzde **altın orta** olarak da bilinir

Tahsin BAŞSARI

Aristoteles, “İnsan, doğası gereği siyasi bir hayvandır.”

Mutluluğun sırrı, toplumsal ve siyasal düzen içindedir. Devlet, yapacağı düzenlemelerle bireylerin mutluluğunu sağlayabilir

Tahsin BAŞSARI

2. ÜNİTE:

MS 2. YÜZYIL-MS 15. YÜZYIL FELSEFESİ

Giriş:

Düşünce tarihinin en uzun dönemi olan MS 2-15. yüzyıl felsefesi, kendinden sonraki dönemleri etkilemiştir.

Tahsin BAŞSARI

ORTA ÇAĞ FELSEFESİNİN
ORTAYA ÇIKIŞI

Bu etkinin merkezini inanç ve inanca destek olan akıl oluşturmuştur.

Bu dönem filozoflarının birçoğunun aynı zamanda din adamıdır.

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

Bu dönem felsefesi, iki farklı din anlayışından oluşan iki farklı felsefedir.

Hristiyan felsefesi ve İslam felsefesi olarak belirginleşen bu felsefelerin MÖ 6-MS 2. yüzyıl felsefelerinden etkilendiği görülür.

Bu dönemde din, felsefenin neredeyse tek konusudur.

Tahsin BAŞSARI

2.1. MS 2. YÜZYIL-MS 15. YÜZYIL FELSEFESİNİN ORTAYA ÇIKIŞI

MS 2-MS 15. yüzyıl felsefesi, inancın merkezde olduğu bir felsefedir.

Bu dönemde Hristiyan felsefesi düşünürlerinin çoğu aynı zamanda din adamıdır. İslam felsefesi düşünürlerinde ise böylesi belirgin bir ayırımdan söz etmek hatalı olur.

Tahsin BAŞSARI

İslam coğrafyasında felsefe, din adamlarının yanı sıra başka düşünürler tarafından da yapılmıştır.

MS 2. yüzyıla doğru Antik Yunan medeniyetinde farklı öğretilere sahip felsefe okullarının açıldığı felsefenin giderek yaygınlaştığı ve sistemleştiği görülür.

Hristiyanlığın ve ardından İslamiyet'in doğup geniş kitlelere yayılmasıyla birlikte felsefe, ilahi dinlerle etkileşime girmiş ve zamanla yeni bir anlayış kazanmıştır.

Antik Yunan felsefesi karşısında özgün bir yol tutmuştur.

Tahsin BAŞSARI

MS 2-MS 15. yüzyıl felsefesinde ya inancın pekiştirilmesi amacıyla felsefeye başvurulmuş ya da inanca zarar verdiği düşüncesiyle felsefe dışlanmıştır.

Tahsin BAŞSARI

Bu dönem boyunca felsefe teolojiye (ilahiyat) yaklaşmış, çoğunlukla onun bir parçası olarak görülmüş ve genel olarak inanç konularının akılsal kanıtlamalarında araç konumuna gelmiştir.

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

Hristiyan filozoflarının ilgisini ilk olarak insan ruhunun ahlaki gelişimini kendi sisteminin temel parçası yapan **Platon** çekmiştir.

Aristoteles'in etkisi daha çok İslam felsefesinde görülür ve geliştirdiği mantık, Tanrı'nın varlığına yönelik akılsal kanıtlamalara destek olarak kullanılmış ve her türlü tartışmada yöntem olarak belirlenmiştir

Tahsin BAŞSARI

MS 2. YÜZYIL-MS 15. YÜZYIL FELSEFESİNİN AYIRICI NİTELİKLERİ

MS 2-MS 15. yüzyıl felsefesini anlayabilmek için öncelikle onun temel özellik ve problemlerine **Hristiyan felsefesi** ve **İslam felsefesi** açısından bakmak önemlidir.

HRİSTİYAN FELSEFESİNİN TEMEL ÖZELLİKLERİ VE ÖNE ÇIKAN PROBLEMLERİ

Hristiyan felsefesi, Hristiyanlık dininin ortaya çıkışıyla başlayan ve 15. yüzyıla kadar geçen sürede Batı felsefesi için kullanılan bir adlandırmadır.

Tahsin BAŞSARI

Hristiyanlık, yayılma sürecinde bazı felsefi görüşlerle karşı karşıya gelmiştir.

Hristiyan dinine karşı yapılan eleştirileri savunmak adına bu din içinden bazı filozoflar çıkmıştır.

Tahsin BAŞSARI

Bu filozofların felsefesi, **apoloji (savunma)** olarak bilinir. Bu savunma felsefesi, ilk zamanlarda bazı felsefi görüşlere karşı yapılırsa da zamanla dini açıklama felsefesine dönüşmüştür

Tahsin BAŞSARI

Felsefenin tüm alanlarında din etkili olmaya başlamıştır.

Bu etkinin olumsuz yansımaları da olmuştur. Felsefeye karşı alınan bu tutumdan dolayı bu dönemde felsefenin yanında bilim de dışlanmıştır.

Tahsin BAŞSARI

Felsefe ve bilim merkezleri bir bir kapatılmıştır.

Bu dönemde temel olarak inancın bilgiyi mümkün kıldığı düşünülür

Amaç yeni bilgiler oluşturmak değil kutsalolanı anlamaya çalışmaktır.

Tahsin BAŞSARI

Uzun bir zamana denk gelen Hristiyan felsefesi, iki temel dönemle sınıflandırılır

1. Patristik Dönem: MS 2-MS 8. yüzyıl arasında kalan ilk dönem Hristiyan felsefesidir. Bu dönem Hristiyan filozofları aynı zamanda din adamlarıdır.

Tahsin BAŞSARI

Clemens ve **Augustinus** bunların önde gelenleridir ve “Kilise Babaları” olarak da adlandırılırlar.

Augustinus’un izlediği akılla dini açıklama yolu, inancın temel öğretisi hâline gelmiştir.

Tahsin BAŞSARI

2.Skolastik Dönem, 8. yüzyıldan
15. yüzyıla kadar olan ikinci dönem
Hristiyan felsefesidir.

**Anselmus, Aquinalı Thomas ve Ockhamlı
William** bu dönemin önde gelen
filozoflarıdır.

Tahsin BAŞSARI

Skolastik Dönem'de felsefenin eğitim alanına taşınması birçok öğrencinin dinî eğitim olarak Hristiyanlığı hızla yaymalarına neden olmuştur.

Tahsin BAŞSARI

HRİSTİYAN FELSEFESİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ

İnanç merkezli görüşler ortaya çıkmıştır.

İnancın akılla temellendirilmesi yapılmaya çalışılmıştır.

Akıl ve inanç tartışmaları ön plana çıkmıştır.

Tahsin BAŞSARI

Antik Yunan felsefesinden etkilenmiştir.

İnancın bilgiyi mümkün kıldığı düşüncesi egemendir

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

Tanrı'nın varlığı kanıtlanmaya çalışılmıştır.

Kutsal metinlerin doğruluğu merkeze alınmıştır.

Dinsel otoriteye karşı gelinmemesi gerektiği vurgulanmıştır

HRİSTİYAN FELSEFESİNİN BAZI PROBLEMLERİ

1.Tanrı'nın Varlığını Kanıtlama Problemi

Tanrı'nın var olmadığını savunanlar karşısında Hristiyan düşünürleri, ontolojik ve kozmolojik açıdan kanıtlar sunmuştur.

Tahsin BAŞSARI

Ontolojik kanıtlama Platon'un temel kavramları gerçekte ifade ettiği felsefesine kozmolojik kanıtlama ise Aristoteles'in ilk neden görüşüne dayanır. Bu kanıtlamaları daha sonra İslam felsefesi düşünürleri de kullanmıştır.

Tahsin BAŞSARI

a.Ontolojik kanıtlama:

Tanrı kavramından çıkar ve mantıksal olarak onun varlığını kanıtlamaya yöneliktir. Hristiyan felsefesinde Anselmus tarafından ileri sürülen bu kanıtlama,

Tahsin BAŞSARI

daha yetkini düşünölemeyen ve tasarlanamayan anlamıyla Tanrı'nın insan zihninde bulunmasını Tanrı'nın var olduğuna kanıt olarak kullanılabileceğini ifade eder.

Buradan hareketle Tanrı'nın mutlak olarak var olduğu sonucuna ulaşır.

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

Kozmolojik kanıtlama,

her şeyin bir nedeni olduğu fikrine dayanarak evrende var olan bütün varlıkların kendinden önce gelen bir varlık nedeniyle var olduğunu söyler.

Geriye doğru gidildiğinde mantıksal olarak bir ilk varlığın olması gerektiğini ve o varlığın Tanrı olduğunu ileri sürer.

Aquinalı Thomas, bu kanıtlamanın önde gelen savunucularından biridir.

Tahsin BAŞSARI

2.Kötülük Problemi

Eğer Tanrı varsa, mutlak güç sahibiyse ve insanın iyiliğini istiyorsa neden dünyadaki kötülükleri önlemiyor veya ortadan kaldırmıyor?”

Kötülük, Tanrı'nın varlığına ilişkin tartışmalarda Tanrı'nın var olmadığına yönelik delil olarak sunulmuştur.

Tanrı, kötülüğü kaldırmıyorsa ve kötülük de varsa o hâlde Tanrı yoktur çıkarımında bulunanlar olmuştur. Bu çıkarım Hristiyan ve İslam düşünürleri tarafından eleştirilmiştir

Hristiyanlığa göre Tanrı; insanlara iyiliği emreden, kötülükten uzak durmalarını isteyen ve her şeyi yaratan tek varlıktır.

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

Augustinus, Tanrı'nın her zaman iyiyi emrettiğini ama insana irade vermek suretiyle iyiyi veya kötüyü seçme özgürlüğünü de tanıdığını belirtir. Kötülük, irade zayıflığından kaynaklanır.

Tanrı'nın insanı kukla olarak yaratmadığını belirtir. Bu açıdan kötülük problemi aynı zamanda kader ve özgür irade problemiyle yakından ilişkilidir.

Kaderin Tanrı tarafından bilinip insan tarafından bilinmiyor olması özgür irade sorununu doğurur.

Augustinus, insanın kaderini bilmiyor olmasını özgür iradenin gerçekleşmesi olarak düşünür.

Tahsin BAŞSARI

3)Tümeller Problemi

Tümeller kavramı bir sınıfı oluşturan, bütün üyeleri içine alan genel kavramları işaret etmek için kullanılır.

“ağaç” kavramı ele alınacak olursa onun doğada meyve verebilen, gövdesi odun veya kereste olmaya elverişli bulunan ve uzun yıllar yaşayabilen bitkileri ifade etmek için kullanıldığı görülür.

Tahsin BAŞSARI

“ağaç” tümel bir kavram iken onun üyeleri olan ve doğada gözlemlenen varlıklar ise tekildir.

Varlıklar ya da nesnelere içerdikleri özelliklerin benzerlikleri üzerinden soyutlanarak tümel kavramlara dönüşür.

Dolayısıyla tümel kavramlar, nesnelere hakkında genelleştirilmiş geçerli bilgi imkânı sunar. Platon'a göre tümel kavramlar yani idealar, tek tek nesnelere değil onlardan bağımsız olarak vardır.

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

Aristoteles'in varlık görüşünde tümel kavramların kendi başına gerçekliği yoktur, tümel kavramlar nesnelere kapsamındadır.

Kavram realizmine göre tümel kavramların varlığı Tanrı'nın zihnindedir. İnsan zihninde bu kavramlar "Tanrısal ide" olarak yer alır. Mutlu insan, görünen bir varlıktır ama mutluluk genel bir kavramdır ve Tanrı'nın zihninde gerçekliği vardır. Önemli temsilcileri **Augustinus** ve **Anselmus**'dur

Kavramcılık (konseptualizm) tümel kavramları Tanrısal açıklamalardan ayırır.

Onların duyu deneyimiyle her bir varlıkta kavranabileceğini ileri sürer.

“İnsan” kavramının gerçekliği doğada görülen her insanın içinde bulunur. Önemli temsilcisi **Aquinalı Thomas'tır.**

Tahsin BAŞSARI

Adcılık (nominalizm) görüşüne göre tümel kavramlar, birbirine benzeyen nesnelerin ortak özelliklerine adlar verilmesiyle oluşur.

Onların kendi başına yani insan zihninin dışında gerçeklikleri yoktur. “İnsan” kavramı, doğada akıl sahibi varlıkları işaret etmek için zihin tarafından üretilen bir adlandırmadır. Önemli temsilcisi **Ockhamlı William'dır.**

Tahsin BAŞSARI

İSLAM FELSEFESİNİN TEMEL ÖZELLİKLERİ VE ÖNE ÇIKAN PROBLEMLERİ

İslam felsefesi; MS 7-12. yüzyıl arasında İslam dininin kabul gördüğü, bünyesinde farklı milletlerin bulunduğu geniş bir coğrafyada ortaya çıkmış ve yayılmıştır.

İslam düşünürlerinin Antik Yunan felsefesi üzerine düşünme ürünleri oluşturması, Batı'nın tekrar Antik Yunan felsefesinden etkilenmesine neden olmuş ve bu durum zamanla Batı'da Rönesans'ın oluşmasına zemin hazırlamıştır (bitti)

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

İslam coğrafyasında ilim açısından elverişli ortam, İslami ilimler dışında çeşitli bilimsel ve felsefi çalışmaların yapılmasını sağlamıştır.

İslam felsefesi, sadece Müslümanların geliştirdiği bir felsefe değildir.

İslam coğrafyasında yaşayan farklı dinlere mensup veya herhangi bir dine mensup **olmayan** filozofların yapmış olduğu felsefi çalışmalar da İslam felsefesi altında incelenir

Tahsin BAŞSARI

İslam felsefesi filozoflarından **Razi**, Tanrı ile insan arasında aracı kabul etmeyerek **deist** bir yaklaşım sergilemiş ve bilgilerin duyular aracılığıyla kazanıldığı savunan natüralist (tabiyyun) akımı savunmuştur.

İbnü'r Râvendi ise Tanrı'nın varlığını kabul etmeyerek gerçek olan tek şeyin ezeli ve ebedi olan madde olduğunu savunmuş ve İslam felsefesinde **materyalist** (dehriyye) akımın öncüsü olmuştur

İSLAM FELSEFESİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ

Antik Yunan felsefesinden etkilenilmiştir.

Akıl, iman ve inanç gibi konular tartışılmıştır.

Önceki dönemin felsefi problemleri tartışılmıştır

Tahsin BAŞSARI

Çeviri faaliyetleri yapılmıştır.

Felsefenin gelişimine katkı sağlamıştır.

Batı felsefesini etkilemiştir.

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

İSLAM FELSEFESİNİN BAZI PROBLEMLERİ

1.Yaraticının Varlığını Kanıtlama Problemi:

İslam felsefesinde yaratıcının varlığının delilleri problemi, Yaradan'ın varlığına ilişkin akla uygun delil getirilmesi üzerine şekillenir. Mesele, Yaratıcı'nın varlığının akılsal olarak temellendirilmesidir.

Bu probleme **kelamcılar** ve **İslam filozofları** çeşitli açıklamalar getirmiştir. İslam kelamcılarında Eş'arî, filozoflardan ise El Kindî, İbn Sînâ ve İbn Rüşd düşünceleriyle öne çıkmaktadır.

Tahsin BAŞSARI

Eş'arî:

Yaratıcının varlığına yönelik kanıtlarını doğada gözlenen değişimlere dayandırarak açıklar. Ona göre insan akıl sahibi olması bakımından diğer yaratılan varlıklar arasında en mükemmel olanıdır

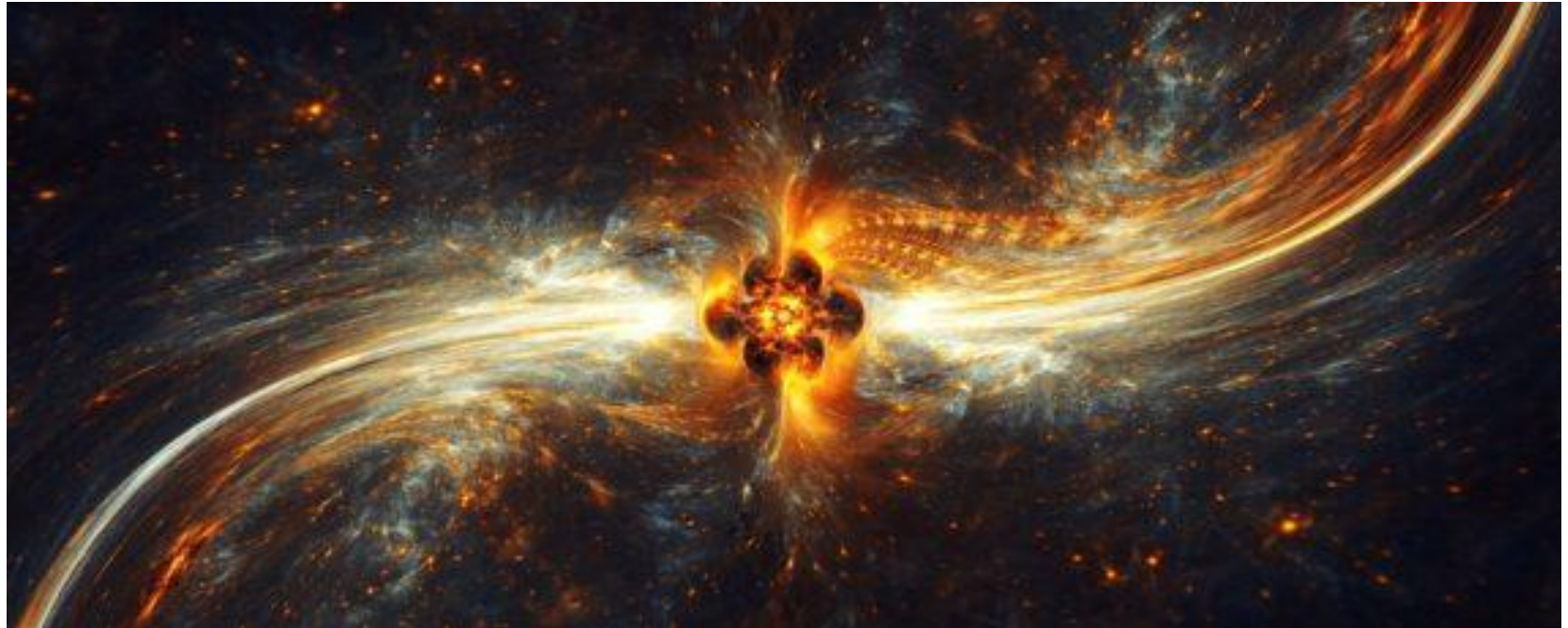
İnsan aklı ile yaratıcının varlığını bilebilir.

İbn Sînâ

Varlığı üçe ayırır: zorunlu, mümkün olan ve mümkün olmayan varlıklar.

İbn Sînâ, **mümkün olmayan** varlıkları sadece mantık açısından kabul eder. Onun ontolojik olarak yoğunlaştığı varlık ilk ikisidir.

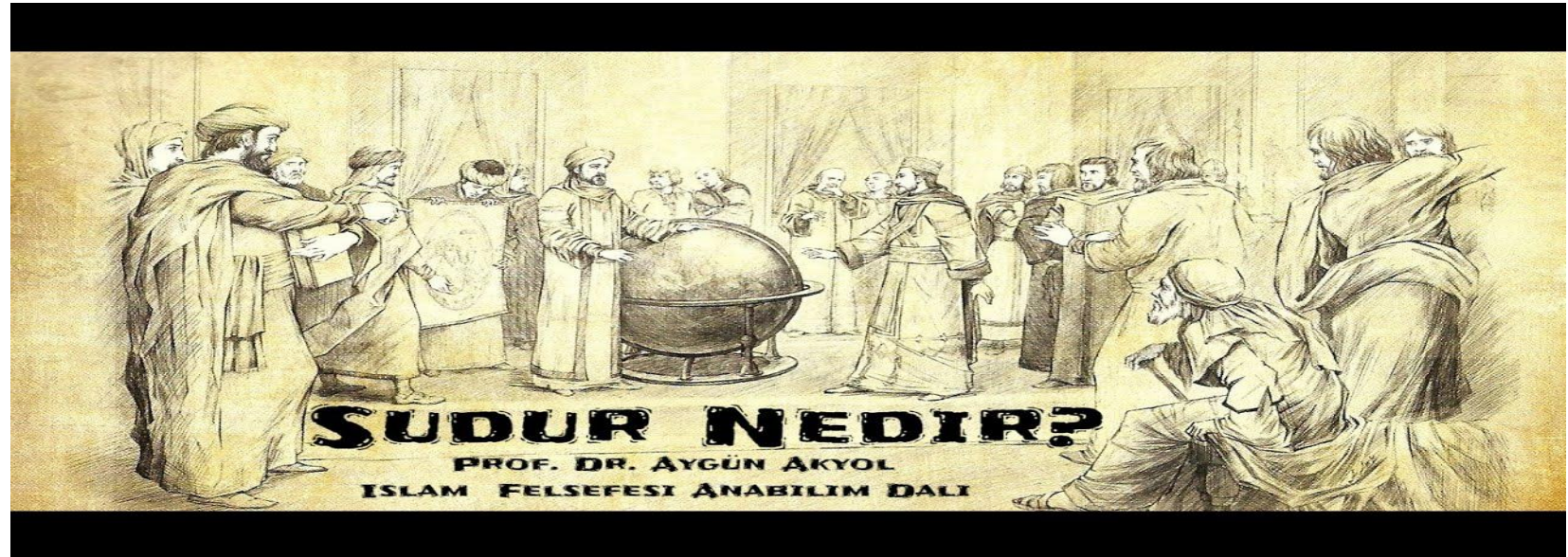
Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

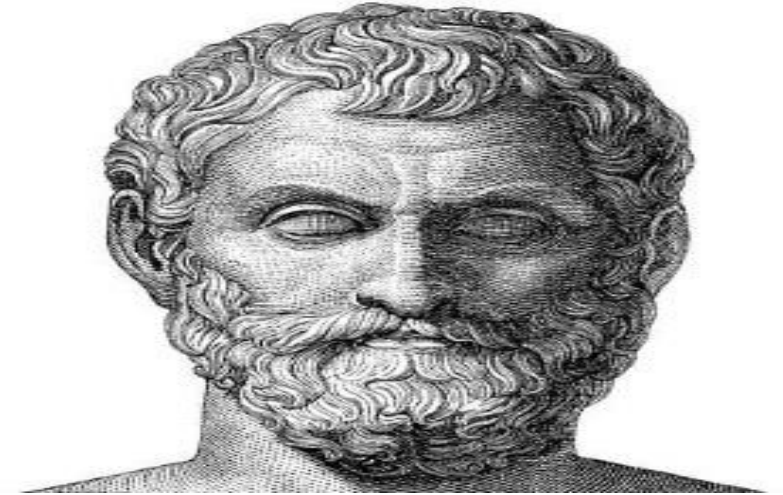
Zorunlu varlık; varlığı başka bir varlığa muhtaç olmayan, ezelî ve ebedî varlıktır.

Mümkün varlık; etrafta görülen, sürekli bir şekilde var olan ama daha sonra yok olan varlıklardır. Bu varlıklar, **zorunlu varlıktan taşma(Südur teorisi)** sonucunda çıkmıştır.

Zorunlu varlıktan önce akıl taşmıştır, akıldan da diğer varlıklar südür etmiştir.
Bu görüş, İslam felsefesinde sudûr teorisi (kuramı) olarak da bilinir ve temelleri **Plotinos**'a dayanır

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

El Kindî

El Kindî'ye göre âlem (evren), kadîm (öncesiz) değil hâdistir (sonradan olan). Onun bilfiil (eylemlili olarak) gerçekleşmesi hâdis olmasındandır.

Âlemin sonradan yaratılan olduğunu kanıtlamak için âlemde zamanla değişim olduğunu ve zamanın olmasının da âlemin sonlu olduğuna kanıt olduğunu ileri sürer.

Tahsin BAŞSARI

Âlem sonlu olduğuna göre bir başlangıcı ve bir başlatıcısı vardır, görüşündedir.

Âlemde düzen ve uyum olmasının Yaradan'ın varlığına ilişkin bir başka delil olduğunu savunur

Tahsin BAŞSARI

İrade Özgürlüğü Problemi

İslam felsefesinde özgürlük problemi, insanın seçme ve eylemde bulunma yetisi üzerine şekillenir.

Özgürlük denildiği zaman dönem itibarıyla kader ve irade kavramları da bu problemle beraber ele alınır

Tahsin BAŞSARI

Cebriye(mutezile mesebi tam zıttı) hariç diğer tüm kelamcılar insanın eylemlerinde özgür olduğunu savunmuşlardır.

Probleme İslam filozoflarının bakışı ise akıl ekseninde şekillenir. **Fârâbî**'ye göre insan akıllı bir varlıktır ve kendi iradesiyle iyi ve kötüyü seçebilir. İrade ile insanın hareket etme gücünü kasteden Fârâbî, irade olmadan davranışın olamayacağını belirtir

Tahsin BAŞSARI

İnsan akıl ve iradesiyle kendi davranışlarını seçebilme özgürlüğüne sahiptir ve bu aynı zamanda onun davranışlarından sorumlu olduğunu da gösterir.

İslam felsefesinde Tanrının iradesi altında insanın davranışlarında **özgür** ve bu nedenle de onlardan **sorumlu** olduğu fikri zamanla yaygınlaşmıştır

Tahsin BAŞSARI

Toplumsal Yaşama Yönelik Problemler

Fârâbî, erdemli hayatın ahlaki açıdan ideal olan devlette gerçekleşeceğini ileri sürer. İnsanların kendi aralarında düzen kurmak için devleti oluşturduğunu dolayısıyla ihtiyaçlarını da bu düzenin içinde giderdiğini belirtir.

Tahsin BAŞSARI

İnsanların mutlu olabilmelerinin koşulu olarak kurdukları düzen içinde adaletin sağlanmasını öngörür.

Adaleti de ancak güçlü bir örgüt olan devletin sağlayabileceğini ifade eder.

Bilgili, yetkin ve sorun çözücü gibi özellikleri bulunan kişi tarafından erdemli devletin yönetilmesi gerektiği görüşündedir.

Tahsin BAŞSARI

İbn Haldun:

Ona göre toplum insanların birbirine ihtiyaç duymalarından doğar. Güvenlik kaygıları nedeniyle kabileler arasında mücadele edildiğini ve sonuçta da bir kabilenin egemenliğiyle devletin kurulduğunu belirtir.

Topluma karşı zulüm, devletin varlığını tehlikeye sokar.

İbn Haldun devletin hüküm süresini canlı bir organizmaya benzeter.

Tahsin BAŞSARI

MS 2. YÜZYIL-MS 15. YÜZYIL FELSEFESİNDE İNANÇ VE AKIL İLİŞKİSİ

Hristiyan felsefesi düşünürleri için inanç-akıl ilişkisine getirilen açıklamalar dönem boyunca farklılıklar göstermiş ancak genel olarak inanç-akıl ilişkisi daha çok inanç merkezinde yorumlanmıştır.

Patristik Dönem'in başlarında **Tertullian**,
“Akıl almaz (saçma) olduğu için inanıyorum.”
yargısında bulunarak aklın bir sınırı olduğunu
ve onunla bazı şeylerin anlaşılamayacağını
belirtmiştir.

Ona göre inanmak için akla gerek yoktur
çünkü inanılan şey akıl için saçmadır.
Hz. İsa'nın tekrar dirildiği bilgisi akılla
kavranılamaz sadece inanç ile kabul edilir.

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

“Anlamak için inanıyorum.” yargısıyla Tertullian’u eleştiren **Clemens**, inanılan şeyin akıl tarafından onaylanması gerektiği üzerinde durarak inanç ile akli uzlaştırmaya çalışmıştır.

Daha sonra **Agustinus** ve **Anselmus**’un da bu görüşe katılmasıyla Hristiyan felsefesinde insanın inancı kavraması akla bağlanmıştır.

Hakikatin bilinmesi için önce inanmak, sonra onu akılla kavramak gereklidir

Tahsin BAŞSARI

Dönemin sonuna doğru bu görüş eleştirilmiş, akıl ve inanç birbirinden farklı alanlar olarak görülmüştür. “**İnanayım diye biliyorum.**” yargısıyla Aquinalı Thomas, inanç ve aklın aralarında ahenk (uyum) olmasına rağmen birbirinden farklı iki alan olduğunu belirtir.

Ona göre inanç teoloji, akıl da felsefe alanına aittir

Tahsin BAŞSARI

İnançla akıl ilişkisinin tartışılmasında İslam kelamcıları ile filozofları arasında büyük farklılık görülmez.

Mâtürîdi geleneğine göre “Naklî bilgi aklın bilgisinden önce gelir.” çünkü aklın bir sınırı vardır ve sadece onun ölçü olarak alınması hataya yol açar

İmam Gazâlî, akıl ile hakikatin kesin bilgisine ulaşamayacağını belirtir

Ona göre akla ancak inancın (vahiy) bilgisinin bilinip onaylanması açısından başvurulabilir **İbn Rüşd**, “Felsefe, dinin getirmiş olduğu her şeyi inceler. Eğer araştırdığı şeyi algılayabiliyorsa iki algı (ikisinin algısı) eşittir.” sözüyle Gazâlî’yi eleştirir ve inançsal olanın akılsal olduğunu savunur.

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

Tanrı , açık olarak var olan her şeyi akıl yoluyla değerlendirmeye insanları davet etmektedir.

Dolayısıyla felsefenin dinle çatışmadığı aksine uzlaşa içinde olduğu görüşündedir.

Akılla bilgiyi ortaya koyan birinin kişisel durumlarına bakılmaması, önemli olanın bilginin akılsal olup olmadığının ortaya konması gerektiğini belirtir

8. YÜZYIL-12. YÜZYIL ÇEVİRİ FAALİYETLERİNİN HRİSTİYAN VE İSLAM FELSEFESİNE ETKİSİ

MS 2-MS 15. yüzyılda yapılan çeviriler,
kültürlerin birbirlerini daha yakından
tanımalarına neden olmuştur.

Antik Yunan medeniyeti dışında da bilim ve
felsefe merkezlerinin kurulmasını sağlamıştır.

Tahsin BAŞSARI

Aristoteles ve Platon eserlerinin çevirisinde Hristiyan inançlarına yatkın olan ve aykırı olmayan bölümler seçilmiştir.

Çevirilerin Hristiyanlık öğretilerine dayanak oluşturmak maksadıyla inanç felsefesine yönelik çalışmalar olduğu görülmektedir

Tahsin BAŞSARI

ÜNİTE 3: 15. YÜZYIL-17. YÜZYIL FELSEFESİ

MS 2-15. yüzyıl arasında Avrupa'da egemen olan düşünsel yapı, 12. yüzyılla birlikte değişime uğramaya başlamıştır

Tahsin BAŞSARI

15. yüzyıla gelindiğinde ilk olarak İtalya'da kendini hissettiren bu durum, zamanla Avrupa coğrafyasını sarmıştır. Avrupa'da yaşanan bu döneme **Rönesans** adı verilir.

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

Rönesans “yeniden doğuş” anlamına gelmektedir. Yeniden doğuş, MÖ 6-MS 2. yüzyıl felsefesinin yeniden ele alınmasını işaret eden bir kavramdır.

Bu yüzyıl felsefesinin akli temele alan yapısı, Rönesans’ın esin kaynağı olmuştur. Bu dönemde Modern düşüncenin ilk örnekleri ortaya çıkmıştır.

Avrupa’da bilimsel gelişmelerin felsefeye uygulandığı, din felsefesinden uzaklaşıldığı ve bilim felsefesine yaklaşıldığı görülmüştür.

Tahsin BAŞSARI

15. YÜZYIL-17. YÜZYIL FELSEFESİNİN ORTAYA ÇIKIŞI

15. YÜZYIL- 17. YÜZYIL DÜŞÜNÜRLERİ VE FİLOZOFLARI

MS

1500 —

N. Copernicus	(Kopernik)	(1473-1543)
T. More	(Mor)	(1478-1535)

1600 —

Montaigne	(Monteyn)	(1533-1592)
F. Bacon	(Beykın)	(1561-1626)
W. Shakespeare	(Şekspir)	(1564-1616)
G. Galilei	(Galileyi)	(1564-1642)
T. Hobbes	(Habs)	(1588-1679)
R. Descartes	(Dekart)	(1596-1650)

Pascal	(Paska)	(1623-1662)
Spinoza	(Sipinoza)	(1632-1677)
J. Locke	(Lak)	(1632-1704)

Tahsin BAŞSARI

12. YÜZYIL ÇEVİRİ FAALİYETLERİNİN 15. YÜZYIL-17. YÜZYIL FELSEFESİNE ETKİSİ

12. yüzyıldan itibaren Batı; ilk olarak İslam coğrafyası, Antik Yunan, Hint ve Mısır eserlerini Arapçadan kendi dillerine çevirmeye başlamıştır.

Çeviri merkezlerinin kurulmasıyla Batı'da İslam filozoflarının görüşleri 17. yüzyıla kadar güçlü etkisini sürdürmüştür.

Tahsin BAŞSARI

Çeviri hareketinin yoğun olarak 16-17. yüzyılın sonlarına kadar devam ettiği görülmektedir.

İki kültürün etkileşimi, Antik Yunan felsefesinin neredeyse tamamının Batı tarafından öğrenilmesini sağlamış ve dolayısıyla **Rönesans**'ın ortaya çıkmasının nedenlerinden biri olmuştur.

Tahsin BAŞSARI

15. YÜZYIL-17. YÜZYIL FELSEFESİNE ÖNCEKİ FELSEFİ DÖNEMLERİN ETKİSİ

15-17. yüzyıl felsefesi Batı ekseninde gerçekleşir. Rönesans ilk olarak İtalya'da ortaya çıkmış ve burada ilk örneklerini vermiştir.

Rönesans'ın ortaya çıkışıyla ilgili birden çok etkenden bahsedilmektedir.

İslam coğrafyasından yapılan çeviriler, coğrafi keşifler, ekonomik faaliyetler ve siyasal hareketlilikler etken olarak gösterilebilir

Tahsin BAŞSARI

Bu dönemde felsefe alanındaki değişimlerden önce bilim, sanat, din, ekonomi ve bunların bir sonucu olarak toplumsal hayat ve kültürel alandaki değişimden bahsedilmektedir.

Rönesans, bir yandan zihniyet dönüşümlerinin yaşandığı bir yandan da toplumsal hayatın farklı yönetim dengelerinin yeniden oluştuğu bir dönemdir.

Tahsin BAŞSARI

Antik Yunan düşüncesinin hem orijinal hem de yeni yorumuyla tanışan Batı coğrafyası bu felsefelerde oluşan düşünceler çerçevesinde hızla gelişir. **Platon** ve **Aristoteles** akademileri kurulur ve onların felsefeleri üzerine yoğunlaşılır.

Bu durum zamanla kilisenin etkisinin azalmasına, insan aklını merkeze alan hümanizm anlayışının doğması ve gelişmesine neden olmuştur

Tahsin BAŞSARI

15-17. yüzyıl felsefesini, MS 2-MS 15. yüzyıl felsefesinin devamı olarak görmek hatalı olur.

Çünkü 15-17. yüzyıl felsefesi çoğunlukla o dönemin reddedilmesine dayanır.

Akıl giderek inançtan bağımsızlaşmış ve bu dönemin karakteristiğini oluşturmuştur.

Değişimin ilk izleri sanat alanında görülmüştür. Sanatın birçok alanında bugün hâlâ yoğun ilgi gören eserler o dönemde yapılmıştır

Tahsin BAŞSARI

15. YÜZYIL-17. YÜZYIL FELSEFESİNİN AYIRICI NİTELİKLERİ

15-17. yüzyıl felsefesini anlayabilmek için öncelikle skolastik düşünceyle olan farkının bilinmesi gerekir.

Tahsin BAŞSARI

SKOLASTİK DÜŞÜNCE İLE MODERN DÜŞÜNCENİN TEMEL FARKLARI

Skolastik, 2-15. yüzyıl felsefesinin sonunda Hristiyan felsefesi için kullanılan terimdir

Skolastik felsefe, Hristiyan inancı öğretilerini akılla anlaşılır kılma çabasının sonucudur.

Skolastik felsefede teoloji egemendir. Felsefi açıklamalar dinsel kabullerin doğrultusunda yapılmaktadır.

Tahsin BAŞSARI

Akıl-inanç probleminde aklın yetersizliği vurgulanmış, bu eksikliğin inançla tamamlanabileceği düşünülmüştür.

Sadece aklın yetersizliği değil bireyin de yetersiz olmasından kiliseye tam bağlılığın esas alınması gerektiği savunulmuştur.

Yönetim, ekonomi ve hukuk gibi alanlarda da din tek belirleyici unsurdur.

Tahsin BAŞSARI

Skolastik Dönem sonrası bu skolastik düşünceye ait olan tüm unsurlarda değişim yaşanmıştır.

Rönesansla başlayıp 17. yüzyılda pekişen düşünce sistemine modern düşünce adı verilir.

Skolastik felsefenin düşünce alanında ve hayatın tüm yönlerinde etkili oluşu, modern düşüncenin yarattığı değişimin yine hayatın her yönünde etkili olması sonucunu doğurmuştur.

Tahsin BAŞSARI

Modern düşüncede felsefe, bilimi temel almıştır. Birey ve bireyin düşüncesi tüm yönleriyle öne çıkarılmıştır. Aklın bilimsel yöntemi kendine kılavuz etmesi beklenmektedir.

Tahsin BAŞSARI

SKOLASTİK DÜŞÜNCE

Felsefenin konusu dindir.

Teoloji, felsefeye egemendir.

Doğa, din ve akıl ile açıklanabilir.

Hayatın tüm unsurları dine bağlıdır.

Birey geri plandadır.

Bilim, Tanrı'nın yarattığını anlamak için önemlidir.

Düşünürler, kiliseye bağlıdır.

İnanç merkezlidir.

Hukuk, kilisenin etkisindedir.

Tahsin BAŞSARI

MODERN DÜŞÜNCE

Felsefenin konusu insan, doğa ve evrendir.

Bilim felsefeyi etkilemiştir.

Doğa, deney ve akılla açıklanabilir.

Toplumsal hayat dünyevidir.

Birey ön plana çıkmıştır.

Bilim, sağlayacağı yarardan dolayı önemlidir.

Düşünürler, otoriteye bağlı değildir.

İnsan merkezlidir.

Hukuk alanında devlet belirleyici unsurdur.

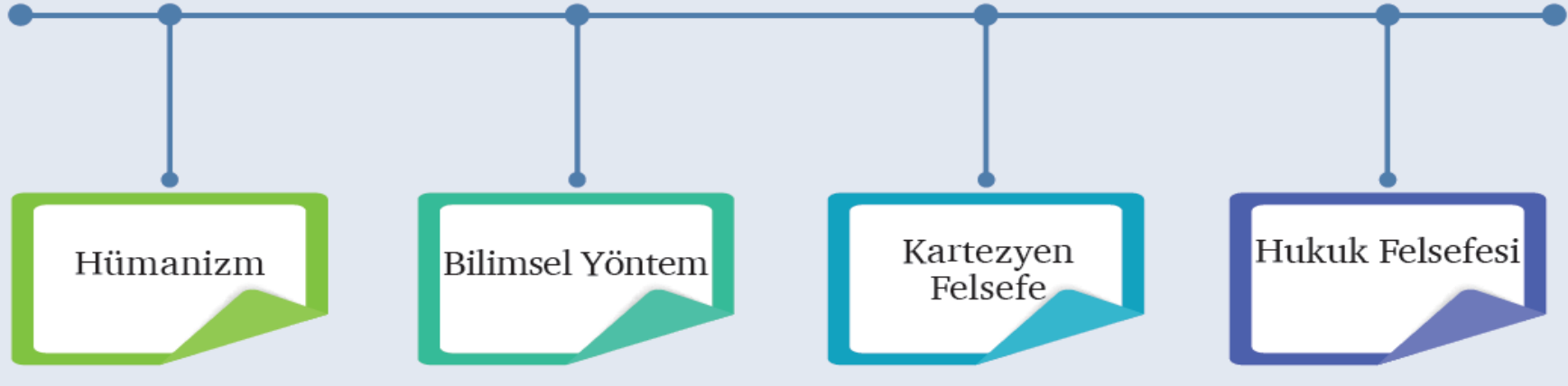

Tahsin BAŞSARI

15. YÜZYIL-17. YÜZYIL FELSEFESİNDE ÖNE ÇIKAN GÖRÜŞLER

Her dönemde felsefenin etkilendiği ve etkilediği alanlar bulunur. 15-17. yüzyıl felsefesini de bilim etkilemiştir

15. YÜZYIL-17. YÜZYIL ÖNE ÇIKAN KONULAR VE GÖRÜŞLER

Tahsin BAŞSARI

Hümanizm:

İnsanın merkeze alındığı ve **aklının** öne çıkarıldığı bir bakış açısıdır.

Bu bakış açısı, yeni hayat anlayışı ile insan ve dünya üzerine felsefe yapma isteğinden oluşur

Hümanizm, ilk olarak bugünkü İtalya'da ortaya çıkmıştır. Bu coğrafyada yapılan çeviri faaliyetleri ve Antik Yunan düşüncesine dayanan felsefi arka plan bu çıkışın belirgin nedenleridir.

Tahsin BAŞSARI

Hümanizm düşüncesinde skolastik düşünce tarzı reddedilmiştir. Özellikle kilisenin otorite olarak görülmesine karşı çıkmıştır.

Bazı hümanist düşünörlere göre kilisenin otoritesi ve uygulamaları insanları asıl olan inançtan uzaklaştırmıştır

Tahsin BAŞSARI

Bilimsel Yöntem:

15-17. yüzyılın en büyük başarısı bilimde olmuştur.

Skolastik düşünce, deney ve gözlem yerine otorite kabul ettikleri bilgilerle bilimsel konularda açıklama yapmaya çalışmıştır.

Rönesans düşüncesi ise bilimde otorite olmuş bilgilere değil deney, gözlem ve hesaplanabilir bilimsel çalışmalara yönelmiştir.

Tahsin BAŞSARI

15-17. yüzyıl, bilim ve bilimsel yöntemin geliştiği dönemdir. Gözlem, kontrollü deney, hipotez ve matematiksel hesaplama; bilimin yöntem kazanmasına katkı sağlamıştır. Gözlem, eski çağlardan bu yana yapılan bilimsel çalışmanın aşamasıdır.

Gözlem, kontrollü deney ve hipotez sonrası yapılan matematiksel hesaplamalar bilimsel bilginin güvenilirliğini oluşturmuştur.

17. yüzyıl düşünce dünyasının ve modern felsefenin ilk filozoflarından **Francis Bacon**, bilginin güç için olduğunu ifade edip doğanın bilgisine ulaşmanın en güvenilir yolunun bilim olduğunu ve bilimsel yöntemin bu bilgiyi sağlayabileceğini savunmuştur.

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

Kartezyen Felsefe:

Descartes felsefesi olarak bilinen **kartezyen felsefe**, kesin bilginin varlığını ortaya koymaya çalışan yöntemli bir felsefedir.

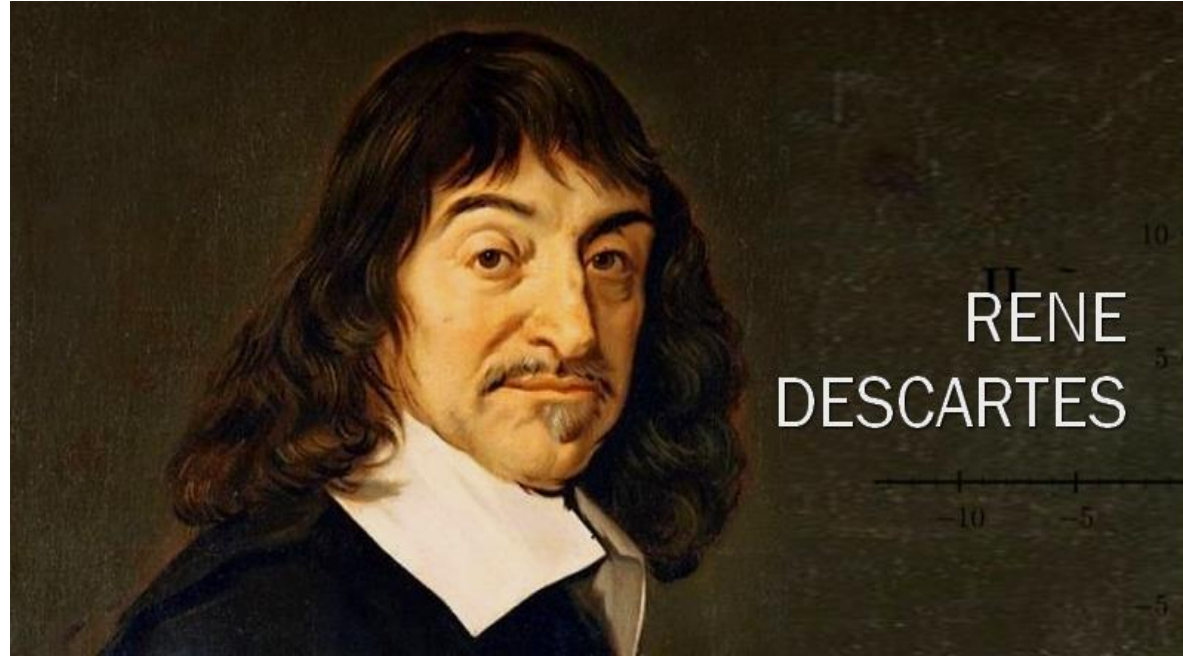
Descartes, bilgilerden şüphe ederek kendisinden şüphe edilmeyen bilgilere ulaşmaya hedefler.

Bu şüphe, bazı sofistlerde olduğu gibi mutlak değil metodik bir şüphedir.

Tahsin BAŞSARI

Metodik şüpheyi kendi üzerinde deneyen Descartes, bildiği ve duyumsadığı her şeyden kuşku duyabileceğini ancak son noktada kuşkudan, kuşku duymakta olan kendinden ve tüm süreç boyunca gerçekleştirdiği düşünme eyleminden asla kuşku duyamayacağını belirtir.

Bu durumu “Düşünüyorum, o hâlde varım.” sözüyle ifade eder. Dolayısıyla insanın akıl yoluyla kesin bilgilere ulaşabileceğini ve bu bilgilere dayanarak yaşamı boyunca elde ettiği bilgilerin doğruluğunu ortaya koyabileceğini iddia eder.

Ona göre varlık alanında iki ana töz vardır: yaratan töz ve yaratılan tözler.

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

Yaratan töz, kendinden başka hiçbir şeye ihtiyacı olmayan ve her şeyi yaratan sonsuz tözdür.

Yaratılan töz ise birbirine indirgenemeyen iki alt tözden oluşan ve aynı zamanda sonlu olan ruh

ve madde tözleridir. Ruh akla karşılık gelen, düşünen; madde ise uzayda yer kaplayan tözdür.

Tahsin BAŞSARI

Hukuk Felsefesi

Siyaset kapsamında devlet ve hukuk üzerine Niccolo Machiavelli ve Thomas Hobbes'un görüşleri önemlidir.

Machiavelli, İtalya'nın güçlü bir prens tarafından yönetildiği zaman ulusal birliğin sağlanabileceğini ileri sürer. Prensın mutlak güç sahibi olması gerektiğini ve bütün kurumların ona bağlı olmasının zorunlu olduğunu belirtir.

Tahsin BAŞSARI

Ona göre “Amaca ulaşmak için her yol mübahtır.” ve prens bu ilkeye göre devleti yönetmelidir.

Hobbes’a göre devletin ortaya çıkması zorunludur. Devlet görüşünü doğal bir durum içinde insanı tanımlamasıyla başlatır. İnsanların doğal durumda eşit olduklarını, kendi istek ve amaçları doğrultusunda birbirleriyle mücadele ettiklerini belirtir.

Tahsin BAŞSARI

Doğal durumda herkesin her şey üzerinde hakkı olduğunu ama menfaatlerin çatışmasıyla güvenlik sorunlarıyla karşı karşıya kaldıklarını söyler.

Hobbes, herkesin herkesle savaştığı bir ortamı “İnsan, insanın kurdudur.” şeklinde betimler. Can güvenliği olmadığı için insanların zorunlu olarak haklarını bir yöneticiye veya bir sınıfa devrederek yapay olan devlet sistemine geçtiklerini belirtir.

Tahsin BAŞSARI

Devletin mutlak güç olduğunu söyleyen Hobbes, bu gücün kaynağını insanların aralarında yaptığı toplumsal sözleşmeye bağlar. Egemenliğin kaynağı bu sözleşmedir.

Ütopya, hayalî bir devlettir. İdeal yönetim ve toplum, bu hayalî devlette tasarlanır. Bunlar arasında **Thomas More**'un "Ütopya" adlı eseri

Tahsin BAŞSARI

Ütopyalar, ideali isteyenle tam tersi durumu öngören anlatılar olarak zamanla ikiye ayrılmıştır. Ters ütopya, korku ütopyası veya istenmeyen ütopya olarak isimlendirilen bu ikinci tip ütopyalar; var olan siyasal durumun daha da kötüye gideceğini anlatan toplum tasarımlarıdır.

İstlenen Ütopyalar

- Devlet (Platon)
- El Medinetü'l Fâzıla (Fârâbî)
- Ütopya (T. More)
- Güneş Ülkesi (Campanella)
- Yeni Atlantis (F. Bacon)

Tahsin BAŞSARI

İstenmeyen Ütopyaalar

- Cesur Yeni Dünya (A. Huxley)
- 1984 (G. Orwell)

BİLİMSEL ÇALIŞMALARIN 15. YÜZYIL-17. YÜZYIL FELSEFESİNE ETKİSİ

15-17. yüzyıl felsefesi dönemine kadar Aristoteles etkisi altında **Ptolemy (Batlamyus)** tarafından ileri sürülen dünya merkezli evren sistemi kabul edilmiştir. Yasaları birbirinden farklı Ay altı ve Ay üstü olmak üzere iki ayrı evrenin tasarlandığı bu sistemde Güneş ve diğer gök cisimlerinin Dünya'nın etrafında döndüğü ileri sürülmüştür.

Tahsin BAŞSARI

İkili evren anlayışına karşı çıkan **Kopernik**, gök cisimleriyle dünyadaki cisimlerin fiziksel özelliklerinin aynı olduğunu savunmuş ve evrenin Dünya merkezli değil Güneş merkezli olduğunu belirtmiştir.

Tahsin BAŞSARI

Aristoteles'e diğerk bir eleştiri de **Francis Bacon** tarafından getirilmiştir. Bacon, **Aristoteles**'in "tümdengelim" yöntemine karşı "tümevarım" yöntemini ne sürmüştür. Bilimsel araştırmada olguların bir araya getirilmesi ve belli bir kurala göre düzenlenmesi gerektiğini düşünen Bacon, tümevarım yöntemiyle yanlış yargılardan kurtulmanın mümkün olduğu görüşündedir.

Tahsin BAŞSARI

15-17. yüzyıl felsefi döneme kadar etkili olan Aristotelesçi evren modeline karşı **Kopernik**'le başlayan eleştiri, **Galileo** ile birlikte hızla gelişmiş ve **Aristotelesçi** evren modelini kökten değişime uğratmıştır **Galileo**, hem felsefede hem de mekanik alanda yapmış olduğu çalışmalarıyla bilinir. Bilimsel çalışmalarını olgu ve gözleme dayandıran **Galileo**, aynı zamanda doğayı matematiksel bir dil ile de açıklamaya çalışmıştır.

Bu düşünceleriyle felsefede matematiksel düşünce modellerinin gelişmesine katkı sağlamıştır

Tahsin BAŞSARI

Galileo'nun bilimsel çalışmalarından öne çıkanlar arasında onun “**eylemsizlik ilkesi**” ve “**serbest düşme yasası**” gelir.

Cisimlerin hareketi üzerine şekillenen bu çalışmalar, daha sonra **Isaac Newton**'la beraber hareket yasalarına dönüşmüştür

Cisimlerin hareketlerini açıklayan **Newton**, geleneksel felsefenin metafiziksel açıklamalarını eleştirmiş ve felsefede nesnelere yönelik nedensel açıklamaların gelişmesine katkı sağlamıştır.

Tahsin BAŞSARI

15-17. yüzyıl felsefi döneminde yapılan bilimsel çalışmalar, bu dönem felsefesinin gelişmesinde önemli bir role sahiptir.

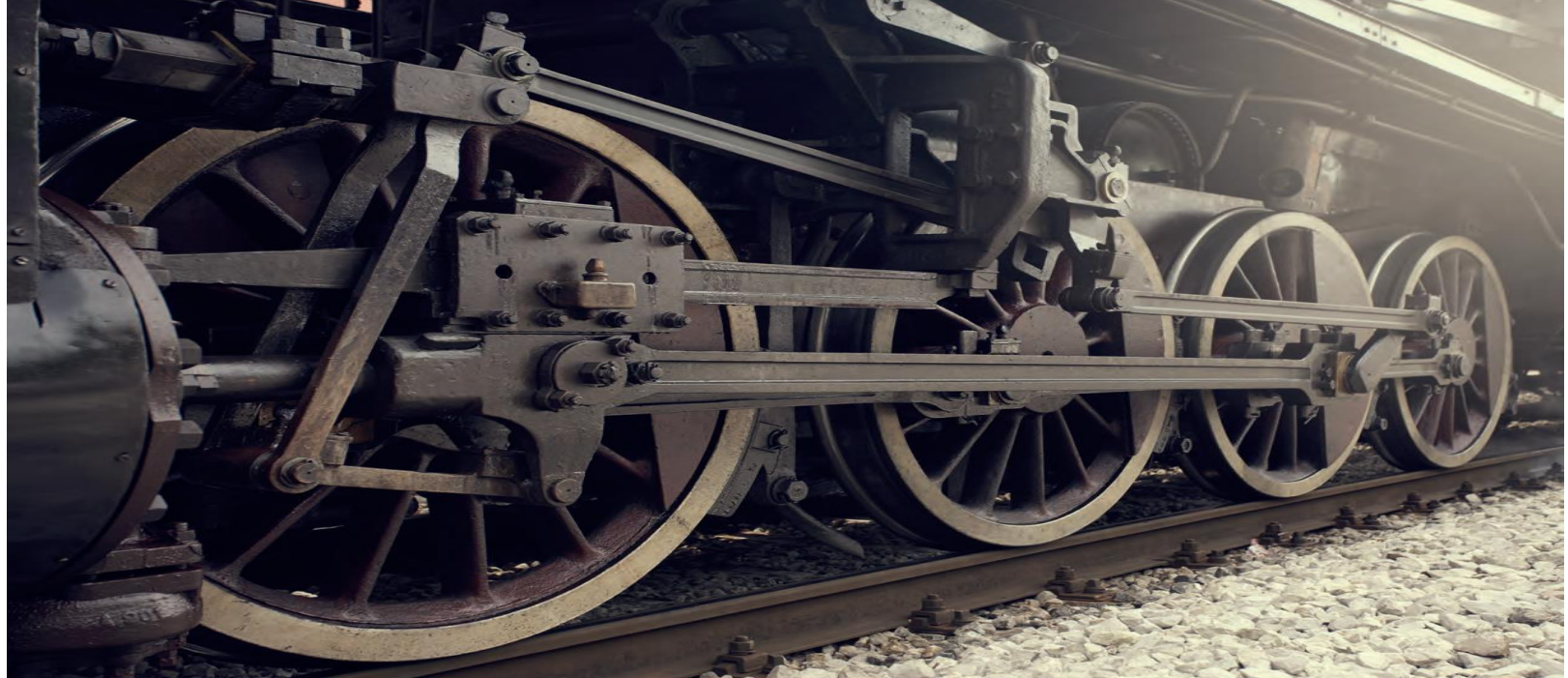
Fizik ve astronomi alanında cisimlerin hareketi üzerine yapılan çalışmalar, kimyada maddenin yapısı ve özellikleri, biyolojide canlıların gelişimi gibi bilimsel çalışmalar felsefede varlığın algılanışını değiştirmiş ve ona yönelik düşünceleri şekillendirmiştir.

4.ÜNİTE:18.YÜZYIL- 19. YÜZYIL FELSEFESİ

Giriş:

18-19. yüzyıl felsefesi, 15. yüzyıla başlayan bir sürecin birçok alanda sonuçlarının yaşandığı dönemi işaret etmektedir.

Tahsin BAŞSARI

Bilim, teknik, sanat ve felsefede birçok ürün ortaya konmuş ve toplumsal yapıda dönüşümler yaşanmıştır. Bilim ve teknik alanındaki gelişmeler yeni bir ekonomik sistemi ortaya çıkarmıştır. Bu yeni sistem; yeni bir kültürel yaşantıya yol açmış, yönetim biçimlerini etkilemiş ve değişime zorlamıştır

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

18. YÜZYIL-19. YÜZYIL FELSEFESİNİN ORTAYA ÇIKIŞI

18-19. yüzyıl felsefesi, bireysel ve toplumsal olarak Batı'da aydınlanmanın yaşandığı dönemdir.

Bu dönem düşünürleri akli ön planda tutarak toplumu aydınlatmaya çalışmıştır. İnsanın akli sayesinde tüm sorunlardan kurtulabileceği ve toplumsal olarak ebedî barışa ulaşabileceği düşüncesi hâkimdir. Bu çağ, “Akıl Çağı” olarak da isimlendirilir

Tahsin BAŞSARI

Tablo 4.1: 18. yy.-19. yy. Düşünürleri ve Filozofları

18.YÜZYIL-19. YÜZYIL DÜŞÜNÜRLERİ VE FİLOZOFLARI

MS

1600

G. Berkeley	(Börkley)	(1685-1753)
Montesquieu	(Monteskü)	(1689-1755)
Voltaire	(Volteyr)	(1694-1778)

1700

La Mettrie	(La Metri)	(1709-1751)
D. Hume	(Huym)	(1711-1776)
J. J. Rousseau	(Russo)	(1712-1778)
Diderot	(Diderot)	(1713-1784)
d'Alembert	(Delamber)	(1717-1783)
İ. Kant	(Kant)	(1724-1804)
Bentham	(Benthm)	(1748-1832)
Fichte	(Fihte)	(1762-1814)
F. Hegel	(Hegel)	(1770-1831)
Schelling	(Şeling)	(1775-1854)
Schopenhauer	(Şopenhaur)	(1788-1806)
A.Comte	(Kont)	(1798-1857)

1800

J. S. Mill	(Mil)	(1806-1873)
Kierkegaard	(Kikekard)	(1813-1855)
Marx	(Marks)	(1818-1883)
Nietzsche	(Niçe)	(1844-1900)

1900

Tahsin BAŞSARI

18-19. yüzyıl felsefesi; Batı coğrafyasının toplumsal yaşantısındaki köklü değişimler, **Fransız İhtilali** ve **Sanayi Devrimi** gibi bütün dünyayı etkileyen olayların yaşandığı bir dönemde geleneksel düşünceye karşı akli özgürleştirmek adına yapılan felsefi bir harekettir.

15-17. yüzyıl felsefesi, 18-19. yüzyıl felsefesini etkilemiştir.

Tahsin BAŞSARI

2-15. yüzyılda Batı coğrafyasında her türlü probleme yönelik açıklamalar, din ekseninde yapılmıştır.

Rönesans'ın ortaya çıkışıyla azalmıştır. İslam coğrafyasından yapılan çeviri faaliyetleriyle başlayan bu yeni anlayış, coğrafi keşifler ve bilimsel gelişmeler doğrultusunda hızla yayılmıştır. Bu durum bilimsel ve felsefi gelişimi tetiklemiş, din merkezli düşünceden insan merkezli düşünceye geçilmesini sağlamıştır

Hümanizmin etkisiyle sanat ve felsefede yeni ekoller doğmuş, bilimde evrene yönelik yeni keşifler yapılmıştır. Matbaanın icadıyla okuryazarlığın artması dinî konularda kilisenin otoritesini azaltmıştır.

Sanat alanında yenileşmeyle başlayan 15. yüzyıl, bilim ve felsefenin önünün açıldığı bir dönemdir. **Rönesans** ve **reform** hareketleri, 17. yüzyıl düşünce ortamını hazırlamıştır

Tahsin BAŞSARI

18-19. yüzyılda yaşanan gelişmeler doğrultusunda bilim ve sanayide yaşanan gelişmeler, insanın doğaya bakışını değiştirmiştir. Bu yeni durum karşısında toplumda yeni yaşam kültürleri görülmüş ve yeni oluşmuş toplumsal sınıfların mücadeleleri başlamıştır. Bu durum, insanların özgürlük arayışını da tetiklemiştir. Bu yaşananlar felsefeye yeni anlayışlar getirmiş, özellikle insan ve toplum üzerine yeni düşünceler doğmuştur

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

18. YÜZYIL-19. YÜZYIL FELSEFESİNİN AYIRICI NİTELİKLERİ

Aydınlanma olarak da bilinen 18-19. yüzyıl felsefesinin en iyi tanımlarından birini o dönemde yaşamış filozof Immanuel Kant yapar. Kant, “Aydınlanma Nedir?” başlıklı yazısında aydınlanmayı, insanın kendi suçu nedeniyle düşmüş olduğu ergin olmayış durumundan kurtulma olarak tanımlar.

Tahsin BAŞSARI

Kant, ergin olmayış benzetmesiyle insanın aklını kendi başına kullanamayışını işaret eder ve bunun insanın suçu olduğunu vurgular. Kant, bu dönemin sloganı olarak da “Aklını kullanma cesaretini göster!” demiştir.

İnsanı ve doğayı sadece akıl temelinde anlamak aydınlanmanın amacıdır.

Tahsin BAŞSARI

Bu çağın felsefesinde insanın biyolojik olarak doğanın bir parçası olduğu ve akıl sahibi olması bakımından da hayatı daha güzel hâle getirebileceği düşünülmüştür.

Fransız İhtilali, 15. yüzyılda başlayan gelişmelerin ve 18-19. yüzyıl felsefesinin somut bir sonucudur.

Halk yoksulluk içindeyken kralın zenginliği Fransız İhtilali'nin görünen nedenidir.

Tahsin BAŞSARI

İhtilalin arkasındaki sebepler arasındaysa okuryazarlığın artması ve bağımsız yayınların desteklenmesiyle toplumda büyük bir değişim ve bu değişimi organize eden Fransız aydınları ve onların felsefi görüşleri vardır.

Sosyal yaşayıştaki eşitsizlik ve adaletsizlik, aydınlanmayla oluşan özgürlük düşüncesiyle halk içinde krala karşı bir ayaklanma başlatmıştır.

Tahsin BAŞSARI

Bütün dünyayı etkileyen ihtilal, Fransa'da mutlak monarşinin yıkılması ve cumhuriyet rejiminin kurulmasıyla sonuçlanmıştır

İngiltere'de başlayan Sanayi Devrimi, hızlı üretim yapan fabrikaların kurulmasını ve ulaşımın kolaylaşarak kültürel ve ekonomik etkileşimin artmasını sağlamıştır. Bilim ve teknolojideki gelişmeler ve ekonomik alana yönelik felsefi düşünceler bunların zeminini oluşturmuştur

18. YÜZYIL-19. YÜZYIL FELSEFESİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI